

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. VI. Adversaria quomodo instituenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

Ebrietatis laus, vituperium.
 Ebrietatis antidota.
 Epistola occultè missa.
 Extemporalitas.
 Experientia & usus.
 Exilium.
 Exercitationes corporis.
 Electrum, seu, succinum.
 Echo.
 Extasis, Extatici.
 &c. &c.

Ab hoc quinque litterarum initio conjecturam facies de ceteris. Atque hic Lemmatum Index est. Gradum faciamus ad Adversaria.

CAPUT VI.

ADVERSARIA quomodo insituenda.

Aliera classis Excerptorum, Adversaria. Huc spectat, quidquid historia non est, in quo cum lemmatibus conveniunt; eo autem differunt, quod in Adversaria referantur res illæ, quæ paullo fusiores secum explicationem trahunt, uti esse Ritus prisicos, Epitaphia selectiora, insigniores Descriptiones, & quæ his affinia. Reverà fuit subinde quædam excubenda sunt tum quia id, quod enotatur, selectum, memorabile, rarum, animadversione præcipuum, notatum dignum; tum quia liber, qui in manibus est, non quovis loco consuli potest: hinc ego insaferim, si charta desit, inscribere manicæ aut strophio, quod excerptum venit, ne memoriâ excidat. Quemadmodum Basilio Abbati Cosmas vir perinde sanctus ac eruditus suadens: *Cum, inquit, invenis aliquid ex opusculis S. Athanasii, &c. habueris chartas ad scribendum, in vestimentis tuis scribe illud.* Ita ego: Si liber, cujus modo copiam habes, sit rarior, nec ubivis locorum proster, excubere, si quid selectius, aut memorabilius occurrat: nec laboris, aut temporis præntear, laborem utiliter impensum, tempus optimè collocatum putato. Sed accipe titulorum, qui in Adversariis præfigi possunt, exempla.

LUSCINIA maximæ admirationi est, quod in tam exili corporeulo, vox tam varia, tam suaviter, tam contenta insit; quod verno tempore, cum arbores frondent, herbarum pubescunt, quindecim diebus ac noctibus usque & usque liquidissimos cantus tenui guttute fundit. Unde in aviculâ tam pertinax spiritus: unde vis illa animæ contentæ tanta, ut unâ cantus continuatione geminata vocis & contentio & remissio audiatur? unde tam perfecta Musices scientia, tam ingeniosa modulatio, tam dulcis sonus, qui modò trahitur in longum spiritu continuo, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur concito, copulatur intorto, promittitur revocato, infusca- tur ex inopinato? Quid? cum iterum vocem revocat, & integrâ comprehensione cantum edit? Quid? cum modulor præter opinionem commutat? Quid? cum ipsa secum jucundè murmurat? nulla sanè tam varia cantio, quam ipsa non exprimat: plenam, gravem, acutam, crebram, contractam, diffusam, attenuatam, inflatam, continenti aut intermissio spiritu emissam: vibrantem, summam, mediam, imam. Quid plura? tam parvulis in faucibus, tam angusto in guttute, omnia, quæ ars vario labore, diversis instrumentis, cantionum generata vix assequitur, plenè expressa reperiuntur. Plautinum nostri: Numquam deficit vox lusciniæ. Festivè Plautus in Bacchidibus.

Pol magis metuo, in momento ne mihi defluat oratio.

Ba. Pol ego quoque metuo, lusciniola ne defluat cantio.

Affirmat Plinius lusciniam in ore Stesichori infantis cecidisse. Nec illud minus mirum: Plures singulis lusciniis sunt catus, nec iidem omnibus, sed sui cuique. Certum.

Tom. II.

Ant inter se, palamque animata contentio est. Videtur sæpe vitam morte finire, spiritu prius deficiente, quam cantu. Meditantur aliæ juniores, versuque quos imitentur, accipiunt. Audit discipula intentione magnâ, & reddit; vicibusque recitant. Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehensio. Ergo servorum illis prætia sunt, & quidem ampliora, quam quibus olim armigeri parabantur. Scio festertis sex, candidam alioquin, quod est propè Ausratium, vixisse, quæ Agrippinæ Claudii principis conjugii dono daretur. Vixit jam sæpe, iustas canere cœpisse, & cum symphoniâ alternasse.

Plin. lib. 10. Natur. hist. c. 29. med.

En Adversariorum specimen, quod solum exempli loco posui. Addamus paucula, ut tanto sit clarior hic excerpti modus.

CORVI PISCATORES. Sinarum populi prægrandes ac domesticos alunt corvos capiendis piscibus assuetos. Eorum colla nodo ita laxo constringunt, ut respiratione nequitiam interclusâ, cibos tamen transmittere ac deglutire nequaquam valeant. Ita è caveis dimissi admirabili solertia sese in aquas immergunt; pisciculos minutos ore conceptos, majores autem rostro apprehensos, domum, unde abiire, identidem referunt; quoad solutis omnino faucibus ad satietatem ipsi quoque pascantur. Vide Maffejum l. 6. hist. Indic. med. ferè, pag. 163. & Guidonem Pancirollum, volum. 2. tit. 1. cum notis Salmuth.

150. Thales nam utique festertium hic, non festertius summus intelligendus.

ARBORES VINO RIGATÆ. Dionysius prior Sicilia tyrannus platanos in urbem Rhegium transtulit, domus suæ miraculum. Tanùmque iis postea honoris increvit, ut mero infuso illæ arbores nutrentur: comperit id maximè prodesse radicibus; docuimusque etiam arbores vina potare. Plinius lib. 12. Histor. Natural. cap. 12. med.

Itud idem exempli loco posui, ut scires, quid sit, *fusus aliquid excubere.* Nec enim prolixam adeo descriptionem somnies velim, sed cum quippiam quatuor aut quinque pluribus aut paucioribus versibus, enotandum est, ad Adversaria spectare ajo, cum historicum non sit, & tamen cum explicatiunculâ excerptatur, qualis est prisicus ille ritus in arboribus vino rigandis. Addo:

ARBOR VNICA EXCAVATA TRICLINIVM. Clara est arbor in Lyciâ, gelidi fontis sociâ amœnitate, itineri apposita, domicilii modo, cava 30. & unius pedum specu, nemoroso vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens umbris: ac ne quid desit speluncæ imagini, saxeo intus crepidinis corona musculos complexa putices, tam digna miraculo, ut Lucinius Mutianus ter Consul, & nuper provincie ejus Legatus, prodendum etiam posteris putaret, epulatum se intra eam cum duodevicesimo comire, * *Cum 18. servis.* largè ipsâ toros præbente fronde. Atque hoc cavatæ arboris triclinium ab omni afflatu venti securum, suis convivis lætiorum exhibuit aspectum, quam nitore marmorum, quam picturæ varietas, quam aurum, aut gypsum laquearium. In eodem hoc arboris triclinio Mutianus cubitavit. Addo brevius.

Plin. lib. 12. Natur. hist. cap. 1.

MURES FVRES, Vultures, milvi, caprimulgi, corvi, polypus, furacia quidem animalia sunt, sed illis non multum mus cedit. In aurariis etiam officinis furantur mures (tanta est furandi dulcedo) sed ob id alvi eorum inciduntur deprehendendo furto. Nota fuisse homines, qui cum aurum baltheo, thorace, calcis insuere tutum non putassent, glutierint, tempore secessus depositum ab alvi fidelitate recepturi. Lavinii clypeos argenteos, Antii coronam auream arrosferunt mures. Livius l. 30. initio. Albertus Magnus scribit, visum à se murem, qui in convivio candelam teneret. De muribus Guido Pancirol. volum. 2. tit. 1. in Notis. Plinius lib. 18. cap. 57. Nec mures tantum, sed & aviculæ domestica, quas alis aliquantulum acicis alimus, norunt furari. Parus curaleus

caeruleus ex ære minuto patrisfamilias centum quadraginta tres nummos, totidem itionibus ac fartis subtrahit, & in fornacis vertigem congeffit. Sed illud magis mirandum. Inter Helvetios Parochus quotidianos quatuor convictores habuit, murem, felem, canem, & aviculam, quos ad eam familiarem mihi disciplinam & assuetudine reddidit, ut quories vellet, ex eadem jentarent, pranderent, cenarent scutellâ. Narravit is, qui suismet oculis, spectavit.

ROSAE ELOGIUM. Vide partem I. Rosarum, quas Domini Jesu Mater orbi exhibet cap. I. ante §. I. De Rosa videri potest Plin. l. 21. Nat. hist. c. 4. Politianus cap. II. Miscel. Claudius Paradinus in Symbolis, pag. 215. & 226. Rosam loquentem optimè describit Joan. Crombecius l. 2. de Studio perfectionis, cap. 9. Addo:

ROSA HIERICHVNTINA. Venosus est frutex, odoratus quando recens, ramulis duriusculis & spinosis, colore subflavo, baculas habet racematum coherentes, foliola olivæ similia, flores violæ candidos; non altè à solo exurgit. Saligniacus testatur, prope fontem Elisei, hujus generis nasci rosaria, quorum fœtus sint istæ rosæ. Noctè, quæ natus est Servator orbis, hæ rosæ quamvis exsuccæ sint, & vel centum annorum, paulatim tamen sponte sua hiare incipiunt, & tandem se totas pandere. Post eam noctem ramos iterum contrahunt, & in glomum sese colligunt. Quod ipse meis oculis spectavi annis pluribus. Id miraculi, pia fidelium devotio Virginei partus honori, communibus suffragiis adjudicat.

Multiformes porro rosarum habitus sunt. Est quæ angusto foliorum galero tota contexta, fastigiatum pyramidis acumen primò absolvit, corpus reliquum viridanti vaginâ continet. Aliam videas diu collectos in sinum amictus latam exsurgere, & foliorum suorum censum medietati, & paulo ridentis calathi honore, feminis inclusi crocum aureum ostentare. Verùm caduca est omnis rosarum gloria. Videas in eodem horto rosas virgines ore matutino florentes, & formosas: redi post pauculas horas, & videbis deformes anus, quæ decus omne ac divitias amiserint. Heu quam præceps jactura formæ! vix natae consenscunt, & terram nutriticem suam exuviis suis operiunt: quæ denso comarum igne modò tulerant, mox collapsis pallidæ foliis plorant & emarcescunt. Hæc vitæ nostræ conditio est: fugit ætas, avolat, evanescit. Quid moramur, quid procrastinamus? Tartaro aut cælo ambulamus proximi. Vis, Faustine, post flores è meis Adversariis, unam alteramve avium spectare? En quadrigam? Aquilam; volucrum reginam, Pavonem superbæ, Psittacum loquacitatis, Columbam simplicitatis imaginem. Sed vetustioribus aliquot voculis ignosce.

AQUILA. Cùm sese nubium tenuissimè sublimavit evecta alis, totum istud spatium, quæ pluitur & nignitur, ultra quod cacumen nec fulmini, nec fulguri locus est, in ipso, ut ita dixerim, solo ætheris & fastigio hiemis. Cùm igitur eò sese aquila extulit nutu clementi laborum, vel dextrorsum, tantâ mole corporis labitur, velificatas alas, quò libuit, advertens modico caudæ gubernaculo, inde cuncta despiciens, ibidem pennarum eminus indefesso remigio, ac paulisper cunctabundò volatu pæne eodem loco pendula circumtuetur, & quatit quorsus potissimum in prædam supernè sese ruat fulminis vice. De cælo improvisa, simul campis pecua; simul montibus feras, simul homines urbibus, uno obtutu sub eodem impetu cernens, unde rostro transfodiat, unde unguibus inuncet, vel agnum incuriosum, vel leporem meticulosum, vel quodcumque efui animatum, vel inanimatum fors obrulit.

PAVO. Quantum effert pavonem iris sua, & è plurimatis stellis versicolor rota, quantum vias & maximè

laudatas extollit avis Junonia pennas; tantum dejecit sua, tantum illius iridem, & rotam, & animos, pedum, quos habet turpissimos, solus aspectus. Quid causæ est, inquit Nazianzenus, cur arrogans ille & medicus Pavo elegantiam gloriamque ad eò affectet, ut, quoties aliquem cernit, propius accedentem viderit, aut etiam feminis, ut ajunt, Greg. Naz. sese ostentare voluerit (nec enim pulchritudinis suæ ornatus ignarus est) protinus elatè cervice, pennisque in orbem concinnatis, atque oculis aureo quodam gemmatique fulgore in acervum contractis, corporis sui elegantiam, cum fastuoso incessu, velut in theatro spectandum proponat. De hac avi, Ovid. lib. I. Metam. fab. 16. De ovibus pavonis in Trimalcionis convivio, Arbitr. De pavonis cocti è mensâ regiâ avolantis prodigio, Bavaria Sancta vol. I. pag. 113. ubi de Gunthero. Cetera de hoc alite dicit Ulysses Aldrovandus in sua Ornithologiâ.

PSITTACVS. Indiæ avis est, instar illi minimo minus quàm columbarum: sed nec color, ut columbarum. Non enim lacteus ille, vel lividus, vel utrimque subluteus, aut sparsus est: sed color Psittaco viridis, & intimis plumulis, & extrimis palmulis, nisi quòd solâ cervice distinguitur. Enimverò cervicula ejus circulo mineo, velut aurèa torque, pari fulgoris circumactu cingitur, & coronatur. Rostro prima duritia; cùm in petram quampiam concitus altissimo volatu præcipitat, rostro se velut anchorâ, excipit. Sed & capitis eadem duritia, quæ rostro. Cùm sermonem nostrum cogitur emulari, ferrèa claviculâ caput tunditur, imperium magistri ut perferat. Hæc ferula discenti est. Discit autem statim pullus usque ad octos ætatis suæ annos, dum facile os, uti conformetur, cùm tenera lingua, uti convibetur. Senex autem captus, & indocilis est, & obliviosus. Verùm ad disciplinam humani sermonis facilius est psittacus, glande quæ vescitur: & cujus in pedibus, ut hominis, quini digituli numerantur; non enim omnibus psittacis id insigne. Sed illud omnibus proprium, quò eis lingua latior, quàm ceteris avibus, eò facilius verba hominum articulatur patentiore pleetro & palato. Id verò quod didicit, ita similiter nobis canit, vel potius eloquitur, ut vocem si audias, hominem putem: nam quidem si videas, idem conari, non eloqui. Verùm enimverò, & corvus & psittacus nihil aliud, quàm quod didicerunt, pronuntiant. Si convicia docueris, conviciabitur: diebus ac noctibus perstrepsens maledictum in stans. Hoc illi carmen est, hanc putat cautionem. Ubique omnia, quæ didicit, maledicta percensuit, denuo repetit eandem cantilenam. Si carere convicio velis; lingua excipienda est, aut quàm primùm in sylvas suas remittendus.

Cardinalis Ascanii psittacus, ut ajunt, totum Apostolorum Symbolum pronuntiare potuit. De psittaco admiranda refert Plinius, l. 10. Nat. hist. c. 42. ferè toto.

COLUMBA candida, collo colorata. Ales, quam simplicitati dicant, & quòd summa culmina petere sit solita, Columbam dictam voluit antiquitas: instar illi minimo minus quàm cornicularum, sed nec color ut cornicularum; non enim niger ille vel lividus, vel cineri subæmulus, aut sparsus erat; sed color illi lacteus ac niveus, nisi quòd collum color diversus imbueret. Enimverò cùm super cerviculam ejus recidisset reverberatus dædali solis radius, omnem Parrhasi penicillum & Apelleæ artis industriam superavit. Pièssimæ enim iridis circulo velut aurèa torque, pari fulgoris circumactu, luminis ingenio, cinxit & coronavit. Neque tam variègatus est aut psittacus in pennâ, aut pavis in caudâ; aut phasianus in alâ, aut apus* in Hyblâ, quàm perstrictum illud columbæ collum in Phœbi flamma: circa quod, adyerso sole, mille coloribus ludere voluit solers natura. Jam caput cristis & plumeo apice honestabatur. Formosum frontis suggestum geminis oculorum stellis intercurrentibus rostrum terminabat rostellum,

Saligniac. 10. g. de scriptis terra sancta, c. 6. Ne tamen erres, Lector, hæc rosa vel etiam cæcum ac plurimum annorum, ut dixi, omni die, cum aqua impunitur, sese aperit. Ego ita rei experimentum sumpsi, per raris id quavis horis monstrare. Caduca est omnis rosarum gloria.

Alia editio quodcumque ejus alatum, vel lanatum fors obrulit.

Quantum effert pavonem iris

Capitis eadem duritia, quæ rostro in psittaco.

Malabaricus in Florentia, m. 17. pag. 57. Vides etiam in Statutum in Synodo, de Psittaco.

Avicula

lum, in pedibus mineis quini digituli, in digitalis totidem facula unguinum, sed innoxia, numerabantur. Cetera omnia erant intacta nisi simillima.

Avem è rostro, scriptorem hunc è stylo facillimè noveris. Sed forsitan non ingratum erit audire, quid è sententiâ Platonis sit Conscientia. Ita loquuntur Adversaria mea.

CONSCIENTIA. Plato autumat singulis hominibus in vitâ agendâ testes & custodes singulos additos, qui nemini conspicui semper adsint, arbitri omnium, non modò actorum, verum etiam cogitatorum. At ubi vitâ editâ remeandam est, eundem illum qui nobis præditus fuit, raptare & trahere veluti custodiam suam ad iudicium, atque illic in causâ dicendâ assistere: si qua commentiatur, redarguere, si qua vera dicat, asseverare: profusè illius testimonio ferri sententiam. Proinde vos omnes, qui hanc Platonis divinam sententiâ me interprete auscultatis, ita animos vestros ad quæcumque vel agenda vel meditanda formare, ut sciatis nihil homine præ istis custodibus nec intra animum, nec foris esse secreti, quin omnia curiosè ille participet, omnia vifât, omnia intelligat, in ipsis penitissimis mentibus, vice conscientia diverfetur. Hic, quem dico, profusè custos, singularis præfectus, domesticus speculator, proprius curator, intimus cognitor, assiduus observator, individuus arbiter, inseparabilis testis, malorum improbator, bonorum probator, si ritè animadvertatur, sedulo cognoscatur, religiosè colatur, ita ut à Socrate industriâ & innocentia cultus, est in rebus incertis prospector, dubiè præmonitor, periculosis tutor, egenis optulator. Qui tibi queat tum in foris, tum in signis, tum etiam fortasse corâm cum usus postulat, mala avertuncare, bona prosperare, humiliâ sublimare, nuntantia fulcire, obscura clarare, secunda regere, adversa corrigere.

FORTVNATÆ INSVLÆ. Ubi nullâ umquam nubes calum asperant, nulla bruma segetes extinguit, nulli ætus adurunt: sed puro incorruptoque aëris tractu liquidi ac pellucidi fontes campos alluunt, patentisque hinc inde plagæ, & amœna, seu salubritate montium, seu planitierum æquabilitate regio, homines ait genio loci, & fortunâ suâ dignos. Non illic in honore supellex curiosa, non gemma, non imperium, non opes, non ea omnia, quibus, impotens hominum libido pretium fecit: qualis hæc terra? quàm sponte suâ, nullis subacta ligo nibus, autumno fructus omnis est ferax, vere primo flores humo exerit, hieme aprica est, nec comam ponit, æstivo sole, nemore & fonte frigeferit. Has insulas, beata hæc Tempe, hunc paradysum nusquam nisi in cælo reperite est.

Verum ne profana solùm à me putes excerpta, en etiam sacra meis Adversariis inserta. Sed satis erit, existimo, nominâsse titulos, eorum explicationes legemus, cum plus otii fuerit.

VITIA ALIORVM TEGENDÂ.

NEMO MALVS NISI STVLTVS.

PECCATA OMNIVM OMNINO MALORVM CAÛSSA.

Hujus generis innumera monstrare possim, quæ cum delectu superioribus annis collegi. Hos autem titulos, Neminem malum nisi stultum: Peccata omnium malorum causam esse, &c. illustrissimè persequitur & explicat Salvianus Massiliensis Episcopus, qui anno à Virginis partu quadringentesimo sexagesimo vixit, & plurima scripsit, sed ad nos non pervenerunt, nisi quatuor libri de Ecclesiâ, & libri octo de Dei Providentiâ: ex horum quarto excerpti titulos proximè notatos, præsertim cum auctor sit verus, gravis, eruditus, illustris, & reverè ad illud ævi latinus ac elegans. Tantò autem in exscribendo promptior fui, quantò certior eram, librum non ubivis fore obvium. Sed de Adversariorum indice paucula subjungamus.

Tom. II.

CAPVT VII.

ADVERSARIORVM Index quâ methodo construendus.

Qvod de Indice Lemmatum dixi, hoc in isto etiam Index Adversariorum, Alphabeti series attendatur, & cuius characteres quatuordecim, plures aut pauciores pagellæ assignentur, prout gracilis aut crassus est characteris indicis liber. Nec enim opus, ut omnes litteræ pares numero pagellas habeant. Nam K. Q. X. Z. & similes, qualis est etiam flailis littera H, non grande Indicis spatium occupabunt. Jax, supra notui, Excerpta videri scribenda in quarto, indicem in octavo. Sicut igitur in Lemmata construendum indicem dixi, ita suus etiam Adversariis erit assignandus. Compendio ejus rei exempla subjiciam. In Lemmatibus è primis quinque litteris exempla posuimus, idem hic faciamus è quinque sequentibus. Verbi gratiâ, si Adversariorum indicem inspiciam, in caractere F. hoc reperio initium.

- Funera Cholichorum.
- Faces prælii auspices.
- Faces funerum & nuptiarum indices.
- Florum sparsio.
- Fatua Dea sacrificium.
- Fortuna aurea.
- Fugitivorum calumniarum stigmata.
- Flabellum somno conciliando, aut ventulo.
- Fieri qua tibi non vis, alteri ne feceris.
- Familia ordinanda præceptiones.
- Forma concilianda artes.
- Fausa nomina.
- &c. &c.

Explicationes singularum, inscriptionum quâ pagina sint quaerendæ, numerus adscriptus indicat. Initium sequentis litteræ G. hoc est.

- Gigantes heroes.
- Gemmarum vilitas, & pretium.
- Gigantis fraterculus.
- Gleba injectio.
- Gypsisima manus.
- Gula antidotum.
- Gradus ad vitia deficientis.
- Gladus Castriotti, & Bullionii.
- Galli vaticinium.
- Gallina appenso milvi capite inquisitissima.
- Gloria sumus pretiosus, sed momentaneus.
- Græca Calenda.
- &c. &c.

Eadem est ratio litteræ flailis, seu aspirantis clementi, H.

- H. D. M. Hæc domus mortui.
- Hoc age.
- Histrionum sollemne verba, muta loquacitas.
- Herba viva.
- Homo homini lupus.
- Hieronica.
- Hic vel ibi.
- Hilarem & celerem datorem diligit Deus.
- Hecalesum sacrum.
- Hora.
- Helinium.
- Herodiadis facinus.
- &c. &c.

Hæc in exemplum recito, cetera omitto. Liquer, ni fallor, hic excerptendi modus, quem pariter in proximâ vocali observabis.

- Iurandi ritus.
- Insignia principatus, ignis, alia.
- Iuvenalia.

SSS

Inferium